

РЕШЕНИЕ

КАРАР

14.09.2022

с. Сарманово

№ 95

«Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмэләр кертү турында» Сарман муниципаль районы Советы карары хакында

«Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы закон, «Россия Федерациясендә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2021 елның 30 апрелдәге 116-ФЗ номерлы Федераль законы (2021 елның 30 декабрдә үзгәрешләр керттеп), «Россия Федерациясендә дәүләт контроле (күзәтчелеге) һәм муниципаль контроль турында» Федераль закон кабул ителүгә бәйле рәвештә Россия Федерациясендә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү хакында» 2021 елның 11 июндәге 170-ФЗ номерлы Федераль закон, «Россия Федерациясе Бюджет кодексына үзгәрешләр кертү турында һәм Россия Федерациясе Бюджет кодексының аерым нигезләмәләренең гамәлдә булуын туктатып тору хакында» 2021 елның 28 июндәге 228-ФЗ номерлы Федераль закон белән (2021 елның 29 ноябрдә үзгәрешләр белән) (2022 елның 1 гыйнварыннан гамәлдә булган редакция) «Россия Федерациясендә дәүләт контроле (күзәтчелеге) һәм муниципаль контроль турында» 2020 елның 31 июлдәге 248-ФЗ номерлы Федераль закон, «Россия Федерациясендә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2022 елның 14 мартындагы номерлы Федераль закон, «Россия Федерациясендә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2022 елның 1 апрелдәге 90-ФЗ номерлы Федераль закон «Татарстан Республикасының Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставының 86-88 статьясы нигезендә һәм Россия Юстиция министрлыгының Түбән Новгород өлкәсе буенча баш идарәсе каршындагы координация советы утырышы беркетмәсендә 2.1.1.6 пункттын һәм 2021 елның 10 июндәге 1 номерлы Координация советы утырышы беркетмәсендә 1.1.3 пункттын үтәү йөзеннән, Сарман муниципаль районы карар итте:

1. «Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмэләр кертү турында» Сарман муниципаль районы Советы карары проекты (1 нче кушымта) килештерергә һәм гавами тыңлауларга чыгарырга.

2. Түбәндәгеләрне расларга:

- «Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмэләр кертү турында» Сарман муниципаль районы

Советы карары проекты буенча гражданнар тәкъдимнәрен исәпкә алу тәртибе (2 нче кушымта);

- «Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында» Сарман муниципаль районы Советы карары проекты буенча гавами тыңлаулар уздыру тәртибе (3 нче кушымта).

3. Түбәндәге составта «Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында» Сарман муниципаль районы Советы карары проекты буенча тәкъдимнәрне исәпкә алу, гомумиләштерү һәм карау буенча эш төркеме төзәргә:

1. Камалетдинов И. Н. - төркем житәкчесе;

2) Гыйльфанов Ф. М. – төркем әгъзасы;

3) Фатыйхов Ш.М. - төркем әгъзасы;

4) Багаутдинов Т.А. төркем әгъзасы;

5) Гайсин Р. М. - төркем әгъзасы

4. Сарман муниципаль районы Советының «Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында» карары проекты буенча - Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы Советының утырышлар залында (Сарман авылы, Ленин урамы, 35 йорт) гавами тыңлаулар үткәргә.

5. Эш төркеменә «Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында» Сарман муниципаль районы Советы карары проекты буенча тәкъдимнәрне өйрәнәргә һәм гомумиләштерәргә.

6. Әлеге карарның үтәләшен тикшереп торуну «Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставына үзгәрешләр кертү турында» Сарман муниципаль районы Советы карары проекты буенча килүче тәкъдимнәрне исәпкә алу, гомумиләштерү һәм карау буенча эш төркеменә йөкләргә.

Сарман муниципаль районы
Советы рәисе

Ф. М. Хәснүллин

«Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмэләр кертү турында

«Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 июнендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, «Россия Федерациясендә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2021 елның 30 апрелдәге 116-ФЗ номерлы Федераль закон (2021 елның 30 декабрдә үзгәрешләр белән), Россия Федерациясендә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү хакында» 2021 елның 11 июнендәге 170-ФЗ номерлы Федераль закон, «Россия Федерациясендә дәүләт контроле (күзәтчелек) һәм муниципаль контроль турында» Федераль закон, 2021 елның 28 июнендәге 228-ФЗ номерлы Федераль закон, «Россия Федерациясе Бюджет кодексына үзгәрешләр кертү турында» Федераль закон һәм Россия Федерациясе Бюджет кодексының аерым нигезләмәләрен туктатып тору турында» 2021 елның 1 гыйнварындагы 01-ФЗ номерлы Федераль закон, 2021 елның 1 гыйнварындагы 241-ФЗ номерлы Федераль закон һәм «Россия Федерациясендә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2021-ФЗ номерлы Федераль закон актларына үзгәрешләр кертү хакында» 2021-ФЗ номерлы Федераль закон, 2021 елның 1 гыйнварындагы 241-ФЗ номерлы Федераль закон һәм «Россия Федерациясендә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2021-ФЗ номерлы Федераль закон һәм «Россия Федерациясе Бюджет кодексына үзгәрешләр кертү хакында» 2021-ФЗ номерлы Федераль закон чыгару кодексының 2021.2.2.1-ФЗ номерлы Федераль закон чыгару һәм муниципаль берәмлекнең муниципаль контроль пунктына үзгәрешләр кертү турында» 2021-ФЗ номерлы Федераль закон актларына үзгәрешләр кертү хакында» 2021.2.1-ФЗ номерлы Федераль закон белән үзгәрешләр кертү турында» 2021.

1. Кушымта нигезендә «Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмэләр кертүгә.

2. Карар рәсми басылып чыккан көннән үз көченә керә дип билгеләргә.

3. Гамәлдәге кануннарда билгеләнгән тәртиптә дәүләт теркәвенә жибәрергә.

4. Әлеге карарның үтәлешен тикшереп торуны муниципаль район Советының законлылык, хокук тәртибе һәм жирле үзидарә мәсьәләләре буенча даими комиссиягә йөкләргә.

Сарман муниципаль районы
Советы карарына

кушымта
14.09.2022. №95

«Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмэләр кергү турында

- 1) 6 статьяның 1 өлешендәге 5 пункттын түбәндәге редакциядә бирергә:
«5) муниципаль район чикләрендәге торак пунктлар чикләреннән тыш жирле әһәмияттәге автомобиль юлларына карата юл эшчәнлеге, автомобиль транспортында, шәһәр жир өсте электр транспортында һәм юл хужалыгында муниципаль район чикләрендәге торак пунктлар чикләреннән тыш муниципаль контрольне гамәлгә ашыру, юл хәрәкәтен оештыру һәм аларда юл хәрәкәте куркынычсызлыгын тәмин итү, шулай ук автомобиль юлларыннан файдалану һәм Россия Федерациясе законнары нигезендә юл эшчәнлеген гамәлгә ашыру өлкәсендә башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыру;»;
- 2) 6 статьяның 1 өлешендәге 28 пункттында «файдалану һәм аны саклау» сүзләрен «саклау һәм алардан файдалану» сүзләренә алмаштырырга;
- 3) 6 статьяның 1 өлешендәге 2 пункттында «жирле әһәмияттәге автомобиль юлларын саклап калган өчен» сүзләрен «автомобиль транспортында, шәһәр жир өсте электр транспортында һәм юл хужалыгында» сүзләренә алмаштырырга;
- 4) 6 статьяның 1 өлешендәге 16 пункттында «файдалану һәм аны саклау» сүзләрен «саклау һәм алардан файдалану» сүзләренә алмаштырырга;
- 5) 12 статьяга түбәндәге пунктлар өстәргә:
«3.1) инициатив проектлар;
3.2) территориаль ижтимагый үзидарә;»

б) II бүлекне түбәндәге эчтәлекле 15.1, 15.2, 15.3, 15.4 статьялары белән тулыландырырга:

«15.1 статья. Инициатив проектлар

1. Район халкы яисә аның өлеше өчен өстенлекле әһәмияткә ия чараларны гамәлгә ашыру максатларында жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне яисә жирле үзидарә органнарына бирелгән мәсьәләләрне хәл итү хокукы район башкарма комитетына инициатив проект кертелергә мөмкин. Инициатив проектлар гамәлгә ашырыла ала торган район территориясенә бер өлешен билгеләү тәртибе район Советы карары белән билгеләнә.

2. Инициатив проектны кертү инициативасы белән уналты яшыкә житкән һәм район территориясендә яшәүче кимендә ун граждан, территориаль ижтимагый үзидарә органнары (алга таба - проект инициаторлары) инициатив төркем чыгыш ясарга хокуклы. Инициатив төркемнең минималь саны район Советы карары белән киметелергә мөмкин. Проект инициаторы булу хокукы район Советы карары нигезендә шулай ук район территориясендә эшчәнлек алып баручы башка затларга да бирелергә мөмкин.

3. Инициатив проектта түбәндәге белешмәләр булырга тиеш:

- 1) район халкы яисә аның өлеше өчен өстенлекле әһәмияткә ия проблеманы тасвирлау;
- 2) күрсәтелгән проблеманы хәл итү буенча тәкъдимнәрне нигезләү;
- 3) инициатив проектны гамәлгә ашыруның көтелгән нәтижәсен (көтелгән нәтижәләрен) тасвирлау;
- 4) инициатив проектны гамәлгә ашыруга кирәкле чыгымнарның алдан исәпләве;
- 5) инициатив проектны гамәлгә ашыруның планлаштырыла торган сроклары;
- 6) әлеге проектны гамәлгә ашыруда кызыксынучы затларның планлаштырыла торган (мөмкин булган) финанс, мөлкәт һәм (яисә) хезмәт катнашуы турында белешмәләр;
- 7) инициатив түләүләрнең планлаштырылган күләменнән тыш, әлеге акчаларны инициатив проектны гамәлгә ашыруга куллану күздә тотылган очракта, жирле бюджет акчалары күләменә күрсәтү;
- 8) район территориясенә яисә аның чикләрендә инициатив проект гамәлгә ашырылачак өлешен район Советы карары белән билгеләнгән тәртип нигезендә күрсәтү;
- 9) район Советы карарында каралган башка белешмәләр.

4. Инициатив проект аны район башкарма комитетына керткәнче гражданның жыенында, жыелышында яисә конференциясендә, шул исәптән территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданның жыелышында яисә конференциясендә, инициатив проект турында фикер алышу, аның район халкы мәнфәгатьләренә туры килүен билгеләү, инициатив проектны гамәлгә ашыруның максатка ярашлылыгын билгеләү, шулай ук инициатив проектны хуплау турында гражданның жыены, жыелышы яисә конференциясе кабул итү максатларында каралырга тиеш. Шул ук вакытта бер жыенда, бер жыелышта яки гражданның бер конференциясендә берничә инициативалы проект каралырга мөмкин.

Район Советы карары нигезендә, шулай ук гражданның сораштыру, аларның имзаларын жыю юлы белән инициатив проектка ярдәм итү мәсьәләсе буенча гражданның фикерләрен ачыклау мөмкинлеге карала.

Инициатив проектны гамәлгә керткәндә проектның инициаторлары район башкарма комитетына гражданның жыены, жыелышы яисә конференциясенә беркетмәсен, гражданның сорашып белешү нәтижәләрен һәм (яисә) имзалар кәгазьләрен куялар, алар инициатив проектка район халкы тарафыннан яисә аның өлешендә ярдәм итүне раслый.

5. Инициатив проектны район башкарма комитетына кертү турындагы мәгълүмат инициатив проект район башкарма комитетына кертелгән көннән алып өч эш көне эчендә басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) һәм районның рәсми сайтында «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә урнаштырылырга тиеш һәм әлеге статьяның 3 өлешендә күрсәтелгән белешмәләренә, шулай ук проектның инициаторлары турында булырга тиеш. Бер үк вакытта гражданнар район башкарма комитетына үзләренең тәкъдимнәрен һәм тәкъдимнәрен тәкъдим итү мөмкинлеге турында, аларны тәкъдим итү срогын күрсәтеп, алдан хәбәр ителә. Үз искәртмәләрен һәм тәкъдимнәрен уналты яшыкә житкән район халкы жибәрергә хокуклы.

6. Инициатив проект кертелгән көннән алып 30 көн эчендә район башкарма комитеты тарафыннан һичшиксез каралырга тиеш. Инициатив проектны карау нәтижәләре буенча район башкарма комитеты түбәндәге карарларның берсен кабул итә:

1) инициатив проектны хупларга һәм аның өстендә эшне жирле бюджет турындагы карар белән каралган бюджет ассигнованиеләре чикләрендә жирле бюджет проектын төзү һәм карау тәртибенә (жирле бюджет турындагы карарга үзгәрешләр кертү) ярашлы максатларга һәм (яисә) тиешле максатларга һәм (яисә) тәртиптә дәвам итәргә;

2) инициатив проектны хуплаудан баш тартырга һәм инициатив проектны хуплаудан баш тарту сәбәпләрен күрсәтеп, аны проект инициаторларына кире кайтарырга.

7. Районның башкарма комитеты түбәндәге очраklarның берсендә инициатив проектны хуплаудан баш тарту турында карар кабул итә:

1) инициатив проектны кертүнең һәм аны карауның билгеләнгән тәртибен үтәмәү;

2) инициатив проектның Россия Федерациясенең федераль законнары һәм башка норматив хокукый актлары таләпләренә, Татарстан Республикасы законнарына һәм башка норматив хокукый актларына, әлеге Уставка туры килмәве;

3) жирле үзидарә органнарының кирәкле вәкаләтләре һәм хокуклары булмаганлыктан, инициатив проектны гамәлгә ашыру мөмкинлеге булмау;

4) инициатив түләүләре барлыкка килмәгән инициатив проектны гамәлгә ашыру өчен кирәкле чаралар күләмендә жирле бюджет акчалары булмау;

5) инициатив проектта тасвирланган проблеманы нәтижәлерәк хәл итү мөмкинлеге булу;

6) инициатив проектны конкурс сайлавын узмаган дип тану.

8. Районның башкарма комитеты хокуклы, ә әлеге статьяның 7 өлешендәге 5 пункттында каралган очракта проект инициаторларына бергәләп инициатив проектны эшләп бетерергә тәкъдим итәргә, шулай ук аны үз компетенцияләре нигезендә башка муниципаль берәмлекнең яисә дәүләт органының жирле үзидарә органын карауга тәкъдим итәргә тиеш.

9. Инициатив проектларны күрсәтү, кертү, тикшерү, карау, шулай ук аларны конкурс нигезендә сайлап алуны уздыру тәртибе район Советы тарафыннан билгеләнә.

10. Районның башкарма комитетына берничә инициативалы проект кертелгән очракта, шул исәптән эчтәлеге буенча шундый ук өстенлекле проблемаларны тасвирлап, районның башкарма комитеты конкурс нигезендә сайлап алуны оештыра һәм бу хакта проектның инициаторларына хәбәр итә.

11. Инициатив проектларны конкурс нигезендә сайлап алуны үткәрү коллегиаль органга (комиссияга) йөкләнә, аны формалаштыру һәм эшчәнлек тәртибе район Советы карары белән билгеләнә. Коллегия органның (комиссиянең) составы Районның башкарма комитеты тарафыннан төзелә. Бу чакта коллегиаль орган (комиссия) әгъзаларының гомуми санының яртысы район Советы тәкъдимнәре нигезендә билгеләнергә тиеш. Проектның инициаторларына һәм аларның вәкилләренә конкурс нигезендә сайлап алуны уздырганда коллегиаль орган (комиссия) тарафыннан инициатив проектларны карауда катнашу һәм алар буенча үз позицияләрен баян итү мөмкинлеге тәмин ителергә тиеш.

12. Проектның инициаторлары, район территориясендә яшәүче гражданнар жыены, жыелышы яисә конференциясе вәкаләте бирелгән башка гражданнар, шулай ук Россия Федерациясе законнары белән билгеләнә торган башка затлар инициатив проектны Россия Федерациясе законнарына каршы килми торган рәвешләрдә гамәлгә ашыруны жәмәгать контролендә тотарга хокуклы.

13. Инициатив проектны районның башкарма комитеты тарафыннан карау турында, инициатив проектны гамәлгә ашыруның барышы турында, шул исәптән акчаларны куллану турында, аны гамәлгә ашыруда кызыксынучы затларның мөлкәти һәм (яисә) хезмәт катнашуы турында мәгълүмат «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә районның рәсми сайтында бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) һәм урнаштырылырга тиеш. Инициатив проектны гамәлгә ашыру йомгалары турында район башкарма комитетының хисабы инициатив проектны гамәлгә ашыру тәмамланган көннән алып 30 календарь көн эчендә районның рәсми сайтында «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) һәм урнаштырылырга тиеш.

15.2. статья Территориаль ижтимагый үзидарә

1. Территория ижтимагый үзидарәсе дигәндә гражданнарның яшәу урыны буенча жирлек территориясенә, федераль әһәмияттәге шәһәр эче территориясенә, шәһәр округының, шәһәр эче районының шәһәр эче территориясенә бер өлешендә, шулай ук авылара территориядә урнашкан торак пунктларда (яисә аларның территорияләре өлешендә) мөстәкыйль һәм жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча үз инициативаларын гамәлгә ашыруны үз өстенә алуы аңлашыла.

2. Территориаль ижтимагый үзидарә гражданнарның түбәндәге яшәу территорияләре чикләрендә гамәлгә ашырылырга мөмкин: күпфатирлы торак йорт подъезды; күпфатирлы торак йорт; торак йортлар төркеме; торак

микрорайон; жирлек булмаган авыл торак пункты; муниципаль район чикләрендә гражданнарның башка яшәү территорияләре.

3. Территориаль ижтимагый үзидарә гамәлгә ашырыла торган территория чикләре тиешле территориядә яшәүче халык тәкъдиге буенча Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы авыл жирлегә Советы, ә авылара территориядә урнашкан торак пунктларда (яисә аларның бер өлешендә) Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы Советы тарафыннан билгеләнә.

4. Территориаль ижтимагый үзидарә аның уставы нигезендә юридик зат була ала һәм коммерциягә карамаган оешманың оештыру-хокукый рәвешендә дәүләт теркәве узарга тиеш.

5. Территориаль ижтимагый үзидарә уставында түбәндәгеләр билгеләнә:

- 1) ул гамәлгә ашырыла торган территория;
- 2) территориаль эшчәнлекнең максатлары, бурычлары, рәвешләре һәм төп юнәлешләре
- 3) территориаль ижтимагый үзидарә органнары вәкаләтләрен булдыру, туктату, аларның хокуклары һәм бурычлары, срогы
- 4) карарлар кабул итү тәртибе;
- 5) мөлкәт сатып алу тәртибе, шулай ук күрсәтелгән мөлкәт һәм финанс чаралары белән файдалану һәм аның белән эш итү тәртибе;
- 6) территориаль ижтимагый жәмәгать эшчәнлеген гамәлгә ашыруны туктату тәртибе

6. Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар жылышы, әгәр анда уналты яшкә житкән тиешле территориядә яшәүче халыкның кимендә өчтән бере катнашса, хокуклы дип санала.

Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар конференциясе, әгәр анда уналты яшкә житкән тиешле территориядә яшәүчеләрнең кимендә өчтән берен тәшкит итүче гражданнар жылышларында сайланган делегатларның кимендә өчтән икесе катнашса, хокуклы дип санала.

7. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыручы гражданнар жылышының, конференциясенә аерым вәкаләтләренә түбәндәгеләр керә:

- 1) территориаль ижтимагый үзидарә органнары структурасын билгеләү;
- 2) территориаль ижтимагый үзидарә уставын кабул итү, аңа үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү;
- 3) территориаль ижтимагый үзидарә органнарын сайлау;
- 4) территориаль ижтимагый үзидарә эшчәнлегенә төп юнәлешләрен билгеләү;
- 5) территориаль ижтимагый үзидарә керемнәре һәм чыгымнары сметасын һәм аның үтәлеше турындагы хисапны раслау;
- 6) территориаль ижтимагый үзидарә органнары эшчәнлегенә турындагы хисапнары карау һәм раслау;
- 7) инициатив проект турында фикер алышу һәм аны хуплау мәсьәләсе буенча карар кабул итү.

8. Территориаль ижтимагый үзидарэ органнары:

- 1) тиешле территориядэ яшәүче халык мәнфәгатьләрен күрсәтә;
- 2) гражданнар жыелышларында һәм конференцияләрендә кабул ителгән карарларның үтәлешен тәмин итәләр;
- 3) территорияне карап тоту, төзекләндерү буенча хужалык эшчәнлеген, тиешле территориядэ яшәүче гражданнарның социаль-көнкүреш ихтияжларын канәгатьләндерүгә юнәлдерелгән, күрсәтелгән гражданнар акчалары исәбеннән дә, район башкарма комитеты белән килешү нигезендә дә, район бюджеты чараларын кулланып, хужалык эшчәнлеген гамәлгә ашырырга;
- 4) әлеге органнар һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиешле, әлеге актларны кабул итү компетенциясенә кертелгән муниципаль норматив хокукый актлар проектларын жирле үзидарэ органнарына кертергә хокуклы.

8.1 Территориаль ижтимагый үзидарэ органнары проект инициаторлары буларак инициатив проектны тәкъдим итә ала.

9. Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру тәртибе, жирле бюджеттан кирәкле акчаларны бүлеп бирү шартлары һәм тәртибе әлеге Устав һәм район Советының норматив хокукый актлары белән билгеләнә.

15.3. статья Территориаль ижтимагый үзидарэ учреждениесе тәртибе

1. Территориаль ижтимагый үзидарэ булдыру максатларында район халкы, жирле үзидарэ органнары инициативасы буенча территориаль ижтимагый үзидарэ уставы проектын эшләүне гамәлгә ашыручы һәм чикләрендә шушы территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру күздә тотыла торган территориядэ яшәүче гражданнар жыелышын оештыручы гражданнарның инициатив төркеме төзелә.

2. Гражданнар жыелышы район территориясендә территориаль ижтимагый үзидарэ төзү турында карар кабул итә, аның уставын кабул итә, шулай ук гражданнар жыелышын территориаль ижтимагый үзидарэ уставын теркәүгә бәйле мәсьәләләр буенча район Советында тапшырырга вәкаләтле вәкилле (вәкилләрне) билгели.

3. Территориаль ижтимагый үзидарэ район Советының территориаль ижтимагый үзидарэ уставы теркәлгәннән соң гамәлгә куелган дип санала.

15.4. статья Территориаль ижтимагый уставны теркәү тәртибе

1. Территориаль ижтимагый үзидарэ уставын теркәү өчен

- 1) территориаль ижтимагый үзидарэ уставын теркәү турында гражданнар жыелышының барлык вәкаләтле вәкилләре тарафыннан имзаланган гариза;
- 2) территориаль ижтимагый үзидарэ төзү турында карар кабул ителгән гражданнар жыелышы беркетмәсе, фамилиясен, исемен, атасының исемен, туу датасын, паспортының яисә граждан паспортын алмаштыручы документының сериясен, номерын һәм бирелү датасын, вәкаләтле вәкилләрнең һәркайсының яшәү урыны адресын күрсәтеп;

- 3) территориаль ижтимагый үзидарэ уставының ике нөсхәсе.
2. Әлеге статьяның 1 өлешендә билгеләнгән документлардан тыш, башка документларны тапшыру турындагы таләпләр рөхсәт ителми.».
- Вәкаләтле вәкилгә, исемлекне һәм аларны алу датасын күрсәтеп, документлар алу расписка бирелә.
3. Территориаль ижтимагый үзидарэ уставын теркәү турындагы документлар кергән көннән алып ике атна эчендә район башлыгы уставны теркәү турында яисә аны теркәүдән баш тарту турында район Советы карары проектын алдан карап тикшерүне һәм әзерләүне оештыра.
4. Гражданныр жылышының вәкаләтле вәкилләре территориаль ижтимагый үзидарэ уставын алдан карау һәм район Советының киңәш бирү тавышы хокукына ия утырышында катнашканда катнашырга хокуклы.
5. Район Советы территориаль ижтимагый үзидарэ уставын теркәү турында яисә әлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән документларны алган көннән соң 30 көн эчендә аны теркәүдән баш тарту турында карар кабул итә. Рөхсәт бирүдән баш тарту нигезле булырга тиеш.
6. Территориаль ижтимагый үзидарэ уставын теркәүдән баш тарту өчен нигез булып Россия Федерациясе Конституциясенәң территориаль ижтимагый үзидарэ уставы нормаларына, федераль законнарга, Татарстан Республикасы Конституциясенә һәм Татарстан Республикасы законнарына, әлеге Уставка, башка муниципаль хокукый актларга каршы килү тора.
7. Территориаль ижтимагый үзидарэ уставын территориаль ижтимагый үзидарәне төзүнең максатка ярашсызлыгы мотивлары буенча теркәүдән баш тарту рөхсәт ителми.
8. Территориаль ижтимагый үзидарэ уставын теркәү мәсьәләсе буенча район Советы тарафыннан кабул ителгән мотивлаштырылган карар өч көн эчендә рәсми рәвештә гражданныр жылышының вәкаләтле вәкиле (вәкаләтле вәкилләре) игътибарына житкерелергә тиеш.
9. Территориаль ижтимагый үзидарэ уставын теркәү турында район Советы карар кабул иткән очракта, уставның бер нөсхәсе теркәлүе турында тамга белән гражданныр жыенының вәкаләтле вәкиленә тапшырыла, башка нөсхә район Советында саклана.
10. Территориаль ижтимагый үзидарэ уставына кертелә торган үзгәрешләр район Советы тарафыннан әлеге статьяда билгеләнгән тәртиптә теркәлергә тиеш. Күрсәтелгән үзгәрешләр аларны теркәгән көннән үз көченә керә.».

7) 25 статьяның 6 пункттындагы 7 пунктчасының 3 абзацын түбәндәге редакциядә баян итәргә:

«- жир кишәрлеге, башка күчемсез мөлкәт объекты, транспорт чарасы, кыйммәтле кәгазьләр (оешмаларның устав (тупланма) капиталларындагы катнашу өлешләре, пайлар) сатып алуға кагылышлы алыш-биреш буенча үз чыгымнары, шулай ук хатынының (иренең) һәм балигъ булмаган балаларының чыгымнары турындагы белешмәләр, әгәр алыш-биреш суммасы әлеге затның һәм аның хатынының (иренең) алыш-биреш

башкарылганчыга кадәр соңгы өч елдагы гомуми керемәннән артса, алыш-биреш башкарылган акчаларны алу чыганаclarы турында.

8) 34 статьяның 1 өлешендәге 7 пункттын түбәндәге редакциядә бирергә:

«7) Россия Федерациясе граждaнлыгы яисә чит ил граждaнлыгы - Россия Федерациясе халыкара шартнамәсендә катнашучы чит ил граждaнлыгы, аның нигезендә чит ил граждaны жирле үзидарә органнарына сайланган булырга хокуклы, чит дәүләт граждaнлыгы булу яисә яшәү хокукы яисә Россия Федерациясе халыкара шартнамәсе нигезендә Россия Федерациясе граждaны яисә чит ил граждaны территориясендә даими яшәү хокукын раслаучы бүтән документ яисә чит ил граждaны булу хокукы, әгәр Россия Федерациясенен халыкара шартнамәсендә башкача каралмаган булса, жирле үзидарә органнарына сайланган булырга хокуклы;».

9) 39 статьяның 1 өлешендәге 9 пункттын түбәндәге редакциядә бирергә:

«9) Россия Федерациясе граждaнлыгы яисә чит ил граждaнлыгы - Россия Федерациясе халыкара шартнамәсендә катнашучы чит ил граждaнлыгы, аның нигезендә чит ил граждaны жирле үзидарә органнарына сайланырга хокуклы, чит дәүләт граждaнлыгы булу яисә яшәүгә хокукны раслаучы бүтән документ яисә Россия Федерациясе халыкара шартнамәсе нигезендә жирле үзидарә органнарына сайланырга хокуклы, әгәр Россия Федерациясенен халыкара шартнамәсендә башкача каралмаган булса;»;

10) 43 статьяның 1 өлешендәге 4 пункттындагы өченче абзацны түбәндәге редакциядә бәян итәргә:

«- муниципаль район чикләрендәге торак пунктлар чикләреннән тыш жирле әһәмияттәге автомобиль юлларына карата юл эшчәнлегә, автомобиль транспортында, шәһәр жир өсте электр транспортында һәм юл хужалыгында муниципаль район чикләреннән читтә муниципаль контрольне гамәлгә ашыру, юл хәрәкәтен оештыру һәм аларда юл хәрәкәте куркынычсызлыгын тәмин итү, шулай ук автомобиль юлларыннан файдалану һәм Россия Федерациясе законнары нигезендә юл эшчәнлеген гамәлгә ашыру өлкәсендә башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыру;»

11) 43 статьяның 4 өлешендәге 5 пунктның 2 һәм 3 абзацларын түбәндәге редакциядә бәян итәргә: «Муниципаль контрольне турыдан-туры гамәлгә ашыру функцияләре муниципаль район башкарма комитеты органнарына мондый органнарның статусын билгеләүче хокукый актлар нигезендә йөкләнергә мөмкин.

Юридик затларга, индивидуаль эшкуарларга муниципаль контрольне гамәлгә ашыруга, тикшерүләрне оештыруга һәм уздыруга бәйле мөнәсәбәтләргә карата «Россия Федерациясендә дәүләт контроле (күзәтчелегә) һәм муниципаль контроль турында» 2020 елның 31 июлендәге 248-ФЗ номерлы Федераль закон нигезләмәләре кулланыла. «Россия Федерациясендә дәүләт контроле (күзәтчелегә) һәм муниципаль контроль

турында» 2020 елның 31 июлендәге 248-ФЗ номерлы Федераль законның 1 статьясындагы 9 өлеше нигезендә муниципаль контроль төре муниципаль берәмлек чикләрендә тиешле контроль төре объектлары булганда гамәлгә ашырылырга тиеш.».

12) 44 статьяга түбәндәге эчтәлекле 7 өлеш өстәргә:

«7. Башкарма комитет житәкчесе Россия Федерациясе гражданлыгы йә чит ил гражданлыгы - Россия Федерациясе халыкара шартнамәсендә катнашучы чит ил гражданлыгы туктатылуы турында муниципаль берәмлек башлыгына хәбәр итәргә тиеш, аның нигезендә чит ил гражданы жирле үзидарә органнарына сайланырга хокуклы, чит дәүләтнең гражданлыгы булу яисә чит дәүләтнең яшәүгә хокукы йә Россия Федерациясе гражданының яисә, әгәр Россия Федерациясенә халыкара шартнамәсендә башкасы каралмаган булса, Россия Федерациясе халыкара шартнамәсе нигезендә жирле үзидарә органнарына сайланырга хокуклы чит ил гражданының чит ил гражданы булуын раслый торган бүтән документ яисә башка документ булуын.

13) 48 статьяның 1 өлешендәге 9 пункты түбәндәге редакциядә бәян итәргә:

«9) Россия Федерациясе гражданлыгы йә чит ил гражданлыгы - Россия Федерациясе халыкара шартнамәсендә катнашучы чит ил гражданлыгы, аның нигезендә чит ил гражданы жирле үзидарә органнарына сайланырга хокуклы, чит дәүләт гражданлыгы булу яисә яшәү хокукы яисә Россия Федерациясе халыкара шартнамәсе нигезендә даими яшәү хокукын раслаучы чит ил гражданы йә Россия Федерациясе халыкара шартнамәсе нигезендә жирле үзидарә органнарына сайланырга хокуклы, әгәр Россия Федерациясе халыкара шартнамәсендә башкача каралмаган булса;»

14) 54 статьяның 1 өлешендәге 2 абзацта «муниципаль берәмлекләренең сайлау комиссияләре,» сүзләрен төшереп калдырырга;

15) 64 статья түбәндәге эчтәлекле 4 өлеш өстәргә:

«4. Муниципаль норматив хокукый актларда эшкуарлык һәм башка икътисадый эшчәнлекне гамәлгә ашыруга һәм аларның үтәлешен бәяләүгә бәйле мәжбүри таләпләрне куллануны билгеләү һәм бәяләү тәртибе «Россия Федерациясендә мәжбүри таләпләр турында» 2020 елның 31 июлендәге 247-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән мәжбүри таләпләрне билгеләү һәм бәяләү принципларын исәпкә алып, муниципаль норматив хокукый актлар белән билгеләнә.

16) 78 статьяның 7 өлешен түбәндәге редакциядә бәян итәргә: «7. Муниципаль район бюджеты проекты төзү чираттагы финанс елына һәм план чорына нигезләнә:

- Россия Федерациясендә бюджет сәясәтен (бюджет сәясәтенә таләпләр) билгели торган Россия Федерациясе Федераль Собраниясенә Россия Федерациясе Президенты юлламасы нигезләмәләре;
- Россия Федерациясенәң милли үсешә максатларын һәм гавами хакимият органнары эшчәнлегенәң аларга ирешү юнәлешен билгели торган документлар;
- муниципаль районның бюджет һәм салым сәясәтенәң төп юнәлешләре;
- муниципаль районның социаль-иқтисадый үсешен фаразлау;
- озак сроклы чорга бюджет фаразы (бюджет фаразы проекты, бюджет фаразы проекты);
- муниципаль программаларда (муниципаль программалар проектларында, күрсәтелгән программаларның үзгәрүендә)».

17) 81 статьяның 1 пунктын түбәндәге редакциядә бәян итәргә:

«1. Гражданнарның үзара салым акчасы астында гражданнарның жирле әһәмияттәге конкрет мәсьәләләрне хәл итү өчен башкарыла торган бер тапкыр бирелә торган түләүләре аңлашыла. Гражданнарның үзара салымы тәртибендә түләүләр күләме муниципаль район халкы өчен (яисә аның территориясенәң өлешләре) бертигез күләмдә билгеләнә, моңа муниципаль район халкының гомуми саныннан (яисә аның территориясенәң бер өлешә) 30 проценттан арта алмаган һәм алар өчен түләүләр күләме киметеләргә мөмкин булган аерым категория гражданнар керми.»

18) 88 статьяның 2 өлешен түбәндәге редакциядә бәян итәргә:

«2. Муниципаль район уставы, әлегә Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль район Советының әлегә Уставка дәүләт теркәве узганнан соң рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка житкереләргә) һәм әлегә Устав нигезендә рәсми басылып чыкканнан соң, шулай ук «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә «Татарстан Республикасы хокукый мәгълүматының рәсми порталы» (PRAVO.TATARSTAN.RU) һәм шулай ук Россия Юстиция министрлығының «Россия Федерациясендә норматив хокукый актлар» порталында (<http://pravo-minjust.ru>) урнаштыру юлы белән үз көченә керә. Муниципаль район башлығы теркәлгән муниципаль район Уставын, әлегә Уставка үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында муниципаль район Советы карарын муниципаль берәмлекләр уставларын теркәү өлкәсендә вәкаләтле федераль башкарма хакимият органының территориаль органынан «Муниципаль берәмлекләр уставларын дәүләт теркәве турында» 2005 елның 21 июлендәге 97-ФЗ номерлы Федераль законның 4 статьясындагы 6 өлешендә каралган Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләре уставларының дәүләт реестрына үзгәрешләр кертү турында хәбәрнамә кәргән көннән алып жиде көн эчендә бастырып чыгарырга (халыкка житкереләргә) тиеш.

Сарман муниципаль районы
Советы карарына
2 нче кушымта

14.09.2022 195

Сарман муниципаль районы Советының «Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставын кабул итү һәм аның турында фикер алышуда гражданның катнашуы турында» карары проектына карата гражданның тәкъдимнән исәпкә алу тәртибе

1. “Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы” муниципаль берәмлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмэләр кертү турында” Сарман муниципаль районы Советы карары проектына тәкъдимнәр Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы Советына түбәндәге адрес буенча кертелә: Татарстан Республикасы, Сарман муниципаль районы, Сарман авылы, Ленин ур., 35 йорт язма рәвештә.

Тәкъдимнәр эш көннәрендә махсус жиһазландырылган мәгълүмат стендларда халыкка житкерелгәннән соң 30 көн эчендә 08:00 сәгатътән 16:00 сәгатъкә кадәр кабул ителә.

2. Чыгыш хокукы белән гавами тыңлауларда катнашу өчен гаризалар түбәндәге адрес буенча бирелә: Татарстан Республикасы, Сарман муниципаль районы, Сарман ав., Ленин ур., 35 йорт яисә почта аша (“Устав турында” конвертта аңлатма белән)

Гаризалар гавами тыңлаулар үткөрү датасына кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча эш көннәрендә 08:00 сәгатътән 16:00 сәгатъкә кадәр кабул ителә.

Сарман муниципаль районы
Советы карарына
3 нче кушымта

14.09.2022. №95

**Сарман муниципаль районы Советының «Татарстан Республикасы
Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставына
үзгәрешләр һәм өстәмэләр кергү турында» карары проекты буенча
гавами тыңлаулар үткәру тәртибе**

1. «Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставына үзгәрешләр һәм өстәмэләр кергү турында» Сарман муниципаль районы Советы карары проекты буенча гавами тыңлаулар (алга таба - гавами тыңлаулар) «Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлеге уставының 16 статьясы нигезендә уздырыла.
2. Үз тәкъдимнәрен дәлилләү өчен гавами тыңлауларда катнашучылар булып жирлек халкы тора, алар гавами тыңлаулар уздыру датасына кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча язма гаризалар тапшырганнар.
3. Гавами тыңлауларда халык алдында чыгыш ясау хокукыннан башка шәһәрнең барлык кызыксынган кешеләре катнаша ала.
4. Катнашучыларны теркәү гавами тыңлаулар башланганчы 30 минут кала башлана.
5. Гавами тыңлауларда район башлыгы рәислек итә.
6. Гавами тыңлаулар рәислек итүченең кереш сүзе белән ачыла, ул анда катнашучыларга фикер алышына торган мәсьәләнең асылы, гавами тыңлаулар үткәру тәртибе турында хәбәр итә.
7. Беркетмәне рәсмиләштерү, кергән тәкъдимнәрне, рекомендацияләрне исәпкә алу өчен, рәис тәкъдими буенча, житәкче һәм секретариатның ике әгъзасы составында гавами тыңлаулар секретариаты сайлана.
8. Төп доклад белән Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы Советы депутаты, Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы Советы карары белән вәкаләтле вәкил чыгыш ясый.
9. Чыгыш хокукы белән гавами тыңлауларда катнашучылар гариза бирү вакытына бәйле рәвештә чиратлылык тәртибендә үз тәкъдимнәрен аргументацияләү өчен чакырыла.
10. Гавами тыңлауларда катнашучыларның чыгышлары 5 минуттан артык дөвам итәргә тиеш түгел.

11. Гавами тыңлауларда катнашучылар чыгыш ясаганнан соң чыгыш ясаучыларга рәислек итүченең рөхсәте белән сораулар бирергә хокуклы.
12. Гавами тыңлауларда катнашучылар гавами тыңлаулар барышына тыкшынырга, аларны туктатырга һәм аларны үткәргә комачауларга хокуклы түгел.
13. Гавами тыңлаулар уздырганда тәртип саклау гавами тыңлауларда катнашу өчен мәжбүри шарт булып тора.
14. Гавами тыңлаулар уздыру тәртибендә катнашучылар бозылган очракта, рәис аларны утырыш залыннан алуны таләп итәргә хокуклы.
15. Чыгышлардан соң рәислек итүче, кирәк булганда, гавами тыңлаулар барышында әйтелгән тәкъдимнәре, искәرمәләре ачыклау өчен, гавами тыңлаулар секретариаты житәкчесенә сүз бирә ала.
16. Гавами тыңлауларда катнашучыларның барлык искәرمәләре һәм тәкъдимнәре секретариатка язма рәвештә тапшырыла һәм гавами тыңлаулар беркетмәсенә кушып бирелә. Гавами тыңлаулар беркетмәсенә рәислек итүче кул куя һәм Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы Советы материалларында саклана.
17. Гавами тыңлаулар нәтижеләре буенча бәяләмә эшче төркем тарафыннан әзерләнә.
18. Гавами тыңлаулар нәтижеләре буенча бәяләмә халыкка игълан ителергә тиеш.
19. Гавами тыңлаулар уздыруны оештыру һәм матди-техник тәэмин итү Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы Советы тарафыннан гамәлгә ашырыла.